

Izhaja vsak četrtek in velja za poštino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 Din, pol leta 18 Din, četrt leta 8 Din, izven Jugoslavije 64 Din. Naročnina se pošlje na upravništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta št. 5. — List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurban 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru Koroška cesta št. 5. Rokopis se ne vrača. Upravništvo sprejema naročnino, inserat in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primere popust. Nezaprite reklamacij so poštnine proste. Čekov račun poštnega urada Ljubljana 10.603. Telefon interurban 113.

49. številka.

Maribor, dne 8. decembra 1927.

61. letnik.

Napori za razorožitev.

Med vprašanji, ki po svetovni vojni najbolj zanimajo narode in države v Evropi in vobče na svetu, zavzema mesto med prvimi vprašanje o razorožitvi ali točnejše o zmanjšanju oboroženosti poedinih držav.

Rimski papež za razoroženje.

Med svetovno vojno je papež Benedikt XV. ob raznih prilikah povdarjal načelo, da se mora materialna (tvarna) sila orožja nadomestiti z moralno (pravno) silo pravice. V svojem mirovnem pismu dne 1. avgusta 1917 je kot prvo postavil to-le zahtevo: »Doseči in izvršiti se mora pravičen sporazum vseh na temelju pravil in jamstev, ki jih je treba določiti, o istočasni in medsebojni razorožitvi, in sicer v potrebnih in zadostnih mejah, da se v vseh državah more vzdržati javni red.«

Wilson — propovednik miru in razorožitve.

Po vojni je ta ideja, ki se je polastila duha in srca narodov, pod vodstvom rajnega predsednika Zedinjenih držav Severne Amerike Wilsona našla sprejem v mirovnih pogodbah leta 1919 in v pravilih Društva narodov. V versalski mirovni pogodbi se v V. delu zahteva, da mora Nemčija svojo vojsko razorožiti do stanja 100.000 mož. — Nemčija je to storila, istotako druge premagane države, in sicer Avstrija do stanja 21.000 mož, Ogrska 35.000 mož in Bolgarija 20.000 mož.

Razorožitev premaganih držav bi naj bil začetek in zgled za splošno razoroženje v Evropi in na celem svetu. K temu obvezuje vse države Društvo narodov, katero v čl. 8 svojih pravil določuje sledeče: »Člani Društva narodov izpovedajo načelo, da vzdrževanje miru zahteva zmanjšanje narodne oboroženosti do tiste najmanjše mere, ki je v skladu z narodovo sigurnostjo in z izsiljenjem mednarodnih obveznosti s skupnim nastopom. Svet (Društva narodov) bo izdelal z ozirom na zemljepisni položaj in posebne razmere vsake države načrte za razorožitev ter jih bo raznim državam predložil v pretres in odločitev.«

Zmanjšanje oboroženosti na morju.

Države-članice Društva narodov te svoje obveze dosejajo še niso izvršile. Ne bi bilo prav, ako bi rekli, da je razlog za to v pomanjkanju dobre volje pri vseh. Zedinjene države Severne Amerike so podvzele prvenstvene korake za zmanjšanje oboroženosti na morju. Temu cilju je služila konferenca med Zedinjenimi državami, Anglijo, Japonsko, Francijo in Italijo v Washingtonu (v Severni Ameriki), ki je 6. februarja 1922 prinesla skupni sklep o zmanjšanju broja velikih bojnih ladij. V letošnjem letu, in sicer meseca junija, se je slična konferenca sestala v Ženevi, katere pa so se udeležile samo Anglija, Japonska in Zedinjene države. Namen je bil, doseči tudi zmanjšanje broja srednjih in malih bojnih ladij. Ta namen se ni mogel popolno-

ma doseči, ker se Anglija in Zedinjene države niso mogle zediniti v vprašanju ladij-križank.

Društvo narodov se zaveda svoje naloge.

Svet Društva narodov tudi ni ostal brezdelen ter ni križemrok gledal na mrtve črke predpisa svojih pravil. Izdelal je leta 1924 takozvani ženevski protokol, ki je svoj razorožitveni načrt zasnoval na ta tri temeljna načela: razsodišče, varnost, razorožitev. Ta protokol žalibog ni bil sprejet, ker mu je zlasti Anglija nasprotovala, ker se je z ozirom na dominione (samostojne države v okvirju velikebritanske države) bala sprejeti prevelika jamstva.

Priljubljena komisija za razorožitveno svetovno konferenco.

Društvo narodov kljub temu neuspehu ni pustilo vprašanja o razorožitvi iz vidika, marveč je določilo posebno komisijo, ki bi naj to vprašanje temeljito preučila ter pripravila vse potrebno za svetovno konferenco, katere bi naj prinesla sklepe o zaželeni razorožitvi ali vsaj o zmanjšanju oboroženega stanja. Ta pripravljalna komisija je letošnje spomlad imela svoje zborovanje v Ženevi, na katerem sta najprej Anglija, potem Francija predložile svoj načrt o razoroženju. Na osnovi teh dveh predlogov je pripravljalna komisija koncem aprila t. l. sprejela načrt za mednarodno pogodbo o zmanjšanju oboroženosti, ki trpi na tem, da je preveč splošen ter da ni mogel spraviti v sklad različna naziranja poedinih velesil.

Francosko in nemško stališče.

Mesca septembra t. l. je zborovalo Društvo narodov. Razprave, ki so se vršile na tem zasedanju, so prinesle več luči v zamotano vprašanje razorožitve. Pojavili sta se dve stališči: eno je zlasti branila Nemčija, drugo pa Francija. Nemčija zahteva, naj se po njenem zgledu izvrši razorožitev v vseh državah, pa bo tako najbolj zajamčena varnost vseh. Francija pa povdarja, da bi razorožitev sama še ne mogla prinesiti sigurnosti vsem državam, marveč bi bila, ako bi se izvršila na vrat na nos, varnosti bolj v kvar nego v korist; zato je treba vprašanje varnosti vzporedno preučiti in rešiti z vprašanjem postopnega razoroženja: čim več varnosti za poedine države, tem več razorožitve. Vodeč računa o teh dveh stališjih, je Društvo narodov sklenilo, da naj komisija za pripravo razoroženja izbere poseben odbor, ki mora preučiti in utrditi stanje sigurnosti ter za to priporočati posebna sredstva in pripomočke.

Decembersko zasedanje komisije za pripravo razoroženja.

Na temelju tega sklepa je poseben odbor za varnost in sigurnost bil izvoljen na zborovanju pripravljalne komisi-

je za razoroženje, ki je pričelo 30. novembra. To zborovanje je radi tega še posebno zanimivo, ker so se v Ženevi zbrali zastopniki 26 držav, prišli so tudi zastopniki Zedinjenih držav Severne Amerike in sovjetske Rusije. To je prvi slučaj v zgodovini komisije za razorožitev, da so n njenem zasedanju zbrani zastopniki vseh velesil, tudi talšnih, ki niso članice Društva narodov. V tem je dokaz, da so vse države uvidele velik gospodarski pomen razoroženja. Zeleti je, da bi zasedanju pripravljalne komisije čim prej sledila svetovna konferenca, ki bi naj vprašanje razorožitve, odnosno zmanjšanja oboroženosti rešila v pri evropskim narodom in vsemu človeštvu.

Na delo za katoliško časopisje.

Nad vse je važno, da v tem času povdarjamo delo za katoliško časopisje. Oni, ki uvidevajo, da je danes časopisje, ki brani pravice katoličanov in se bori za zmago katoliških načel v vsem javnem življenju, nam ne bodo zamerali, da ponovno o tem pišemo, da ponovno vabimo

na delo za katoliško časopisje!

Poizkusili smo najprej z odklicem na posameznike. Mnogo se jih je odzvalo. Veseli smo tega uspeha, vendar še od daleč ni tisti, katerega katoliški časopis zasluži. Za to smo se odločili obrniti se zdaj posebej na našo častih duhovščino in na naša katoliška prosvetna društva in na ostale naše organizacije, da zastavijo v mesecu decembra ves svoj vpliv in usmerijo vse svoje delo

en teden za katoliško časopisje

in sicer od 11. do 18. decembra. V tem tednu naj ne bo nobene slovenske hiše, v katero ne bi stopil agitator ali agitatorica za naš katoliški tisk. V vse hiše naj pride glas: »Katoliške hiše le katoliški časopis! Naj spoznava naše družine, da je katoliški časopis njihov najboljši prijatelj, svetovalec, ki jih bo redno obiskal, ki jih bo v njihovem delu podpiral in razvedril, ki jih bo očeval pred slabim vplivom brezverskega časopisja. Vsaka družina naj kljub gospodarskim težnjam pride do prepričanja, da se nekako mora najti ta mala svota denarja za katoliški časopis. In če ne gre drugače, pa skupno po dva sosedu ali prijatelju naročita en list in si ga izposojujeta. Kakor ni hiše med nami, kjer bi ne bilo v njej križa, tako je tudi ne bi smel biti, kjer ni katoliškega časopisa, ker ta se bori za zmago križa v javnem življenju.

Spored tedna od 11. do 18. decembra.

Častiti gospodje duhovniki so sprejeli iz centrale poseben osnutek cerkvenega govora, zato jih ljudno prosimo, naj to na nedeljo, dne 11. decembra, uporabijo. Z do bro besedo naj opozore župljane na važnost katoliškega časopisja za versko življenje. In dobra beseda bode našla dobro mesto! — Popoldne ali po službi božji se naj vrši sestanek naših najpožrtvovalnejših iz vsake okolice v župniji. Na tem sestanku naj se jim poda geslo agitacije, naj

Avto je le počasi vozil v zmešnjavi. Od sto strani sto krikov. Na tisoč obrazih tisoč vprašanj udarja v strah velikanske množice. Pot je zopet zaprl policijski in vojaški kordon.

— Nazaj! — je kazal policaj.

Nad javkajočim mestnim delom je požar dvignil zlatordeč obraz. Demon! Rumeni Japonski obraz... Žene in otroci cviliijo, ogenj prasketa, zrak tuli, stene se rušijo... voda sušiti, toda rešitve ni... Zemlja bruha ognjene kroglice, tu eksplozija, tam eksplozija, tvorniški dimniki se rušijo in veter suče dim, na zlatordečem obrazu črne brke.

— Pomoč! — se sliši obupen klic.

Ni. Ni pomoči in rešitve. Smrt hodi po ulicah, s seboj nosi plamenico, hiše ji do kolen segajo in z nevidnim plaščem ruši stene, ko dihi podere grad iz kart... Odkod prihaja ta strašni ogenj. Panika se je razlila po ulici in se stekla v preplašeno jecljanje.

— Požig!

— Črnci...

— Strela ga je povzročila...

— Delo Kitajcev je! — je kričal nekdo srdito.

Overton se je v avtu dvignil.

— Japonci! — je kričal divje. — Od japonske strani je prišel. Japonska!... Japonska!...

— Molči! — ga je potegnil k sebi profesor Brinkley.

Ako se izve, bodo tudi nas linčali... Nesrečnež!

Toda množica je že pograbila Overtonovo parolo.

— Japonska! — je zadonela divja jeza.

Neki demagog se je povzpela na droga, na katerem je visela luč.

— Maščevanje! — je kričal. — Gremo v japonski dell

Množica se je ganila. Tisoči in tisoči so se iztrgali iz nje. Tam ogenj sika, tu ljudsko sovraštvo... Smrt požigalec! Vse je drvelo proti delu japonskih trgovcev.

— Slabo si delal — je karal Brinkley Overtona. — Nedolžne žrtve...

— In naši bratje? — je škripal z zobmi Overton. — Tisoče naših ubogih otrok, ki so zgoreli v oglje? Japonski morilci! Tisti vohuni, izdelovalci opic... Ko da hočejo nas zasmehovati v svoji umetnosti... neumno belo raso. Ta moj odgovor bo še bolj strašen! Hodiva...

— Kaj hočete?

Štefan Lazar:

TITANA.

Roman.

Iz madžarščine prevedel Fr. Kolenc.

Dalje.

Urn kazalec na minutnem kazalu je skočil na VI.

— Sedaj! — se je nagnil Brinkley v stolu nazaj.

— Pride Elija na ognjenem vozu, — se je smejal

Overton — da ukrade mojo nevesto in...

Strašen blisk je razdvojil nebo.

— Tu je! — je obledel Brinkley. — Tu je ognjeni voz.

Na jasnem nebu je zadonel tak grom, da se je hiša v temelju stresla. Za njim se je nad predmestjem zasvetil dolg plamen. Brinkleyjevi so se v odsevajoci svetlobi smrtno blede pogledali.

— Kaj je to? — se je stresla Alice.

— Zgodilo se je — je vstal Brinkley. — Grozno!

Overton je tekel na balkon.

Predmestje gori — je rekel hripavo.

Sli so ven.

— Moj Bog! — je zajavkala teta Betsy. — Overton,

kaj sem rekel?

— Falot! — je škripal z zobmi Overton.

— Ne! — je protestiral Brinkley. — Kako morete kaj takega reči, g. Overton? — je kričal razdraženo. — To je titansko čudo vse uničujoče bistroumnosti. Jaz se klanjam Mutsuhito Dsainovi veličini...

— San Francisko gori! — je stresel pest Overton. —

Tako orožje rabi, proti kateremu ni obrambe... Ali ni falot, kdor v slepi jezi gre nad mesto, ki se ne brani? Predmestje gori...

— In sledil mu bo San-Francisko s svojimi palačami! — je dvignil glas Brinkley. — Overton, kaj sem rekel? Ali veste, da se proti tej sili ne moremo braniti? Mutsuhito Dsain je gospodar sveta!

Alice je zakrila obraz, da bi ne videla strašnega ognja, ki se je srdito zajedal v vrste palač predmestja. Orjaški

plamen je drl v višavo in zlatordeč greben je odel večerni mrak v morje svetlobe.

— In tu za njim pride na vrsto Amerika! — je razširil roke Brinkley v nekakem obupnem preroškem navdihnjenju. — Jaz si predstavljam Mutsuhito Dsainovo misel že v človeški grozoti in v božanski lepoti. Mutsuhito Dsain je iz električnega topa streljal na San-Francisko in ako pošlje na Ameriko svetuničujoči vihar pozitivnih ionov, smo izgubljeni! S tako neizmerno močno streljo nas lahko udari, ki celo Ameriko razdvoji in jo lahko uniči z vso silo, vsemi stroji, vsem bogastvom vred! Rumena pogibelj, pred katero se trese bela rasa... Svet je v tem trenutku prešel v Japončeve roke! Ali razumete, kaj pravim?

— In vse to radi mene! — je zajavkala Alice. — Toliko življenj in imetja se pogubi... Oče, kaj naj naredim?

Brinkley je bled molčal.

— Ničesar ne moremo storiti... — je potem potrpt rekel. — Pred svetovno katastrofo stojimo...

— In jaz? — je zablščalo Overtonovo oko. — Japonska tudi pogine! Drugo dejanje svetovne katastrofe bom jaz vodil... Hodite, mr. Brinkley, da od bliže pogledava predigro...

— Jaz tudi grem! — se je oprijela Alice Overtona.

— Pri meni ostaneš! — je velela teta Betsy. — Ali slišiš zunaj grozno kričanje? Tam za ženske ni prostora.

Od predmestja se je slišalo javkanje. Avti drviijo, sirene tulijo, glas zvona pretresa mrak... Brinkley je poljubil hčer na čelo.

— Ostani doma! Predmestje itak zapira vojaški kordon in nikogar ne pustijo čez... Midva morava pogledati katastrofo in jo preprečiti, kolikor se da... — mu je ozelenel obraz. — Amerika je v nevarnosti!

In je hitel z Overtonom na ulico.

— Mesto je v plamenih! — se je slišal divji krik. Noč je razsvetlila skoraj dnevna svetloba... Trume ljudi so tekle proti predmestju, brizgalnice so ropotale po kamenitih ulicah, javkanje, grozne novice, zmešnjava...

Znanstvenika sta z avtom drvela proti požaru.

— Kdo bi mislil — je mrmral Overton.

— Jaz... — je gledal Brinkley visoke plamene vrtnice. — Poznam strašno bistroumnost Mutsuhito Dsaina. Tresem se pred bližnjo bodočnostjo, mr. Overton!